

Чорний А.

*студент II курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри
конституційного, адміністративного та фінансового права ТНЕУ
Росоляк О.Б.*

ПРОБЛЕМИ «ВІДМИВАННЯ» КОШТІВ В УКРАЇНІ ТА СПОСОБИ ЇХ ПРОТИДІЇ

«Відмивання грошей» - це конверсія, або «очищення» майна, яка бере початок від серйозного злочину з метою приховання джерела його походження.

Відплив мільярдів доларів на рік з економічної системи ставить під загрозу розвиток як окремих національних економік країн так і цілої світової фінансової системи. Неконтрольований приплив або відплив значного обсягу «брудних» грошей потенційно руйнує національну економіку країн світу. Надлишкові потоки готівкових коштів, що потрапляють в обіг, знижують попит на готівку, відсоткові ставки і, таким чином, призводять до інфляції.

На рубежі ХХ-ХХІ ст. відмивання «брудних» грошей стало невід'ємною складовою будь-якої кримінальної діяльності, основною ланкою всієї економічної злочинності. Тому у розвинутих країнах боротьба з відмиванням грошей виділена як окремий напрям у рамках загальної концепції заходів щодо протидії міжнародній організованій злочинності. Відомо, що метою значної кількості злочинних дій є отримання прибутків окремою особою або групою осіб, які вчиняють ці злочинні дії, а відмивання грошей - це процес що дозволяє приховати незаконне походження таких грошей [5].

«Відмивання» грошей означає операцію, в процесі здійснення якої приховуються генезиси, призначення грошового платежу. Цей процес, відмивання «брудних» грошей, зумовлює загрозу для тих країн чи окремих її територій які відмовляються від контролю за цим видом міжнародної злочинної діяльності, що призводить до загальноекономічного занепаду.

Поняття «доходів, одержаних злочинним шляхом», надається у законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Відповідно до згаданого вище закону – це будь-яка вигода, одержана внаслідок вчинення суспільно небезпечного діяння, що передує легалізації (відмивання) доходів, яка може складатися з рухомого чи нерухомого майна, майнових та немайнових прав, незалежно від їх вартості.

В Україні за так зване «відмивання» грошей передбачено кримінальну відповідальність у ст. 209 ККУ Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Злочином визнаються наступні дії: вчинення фінансової операції чи правочину з коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмивання) доходів, а також вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого

майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуття, володіння або використання коштів чи іншого майна, одержаних внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів[2].

У більшості розвинутих країн світу створена законодавча база для судового переслідування осіб, винних у відмиванні злочинних доходів, відпрацьована система заходів щодо конфіскації доходів, отриманих злочинним шляхом, у тому числі чітко регламентуються заходи з боротьби а відмиванням грошей, механізм взаємодії національних правоохоронних та контролюючих органів. пов'язаний з реалізацією цих заходів, а також відповідні вимоги щодо обмеження банківської та комерційної таємниці [5].

Згідно ст. 98 Конституції України, контроль від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використання здійснює Рахункова палата [1].

Організація, повноваження і порядок діяльності Рахункової палати визначаються законом. Таким законом є Закон України «Про Рахункову палату», згідно якого Державний зовнішній фінансовий контроль (аудит) забезпечується Рахунковою палатою шляхом здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів. Фінансовий аудит полягає у перевірці, аналізі та оцінці правильності ведення, повноти обліку і достовірності звітності щодо надходжень і витрат бюджету, встановлення фактичного стану справ щодо цільового використання бюджетних коштів, дотримання законодавства при здійсненні операцій з бюджетними коштами [3].

Слід зазначити що Рахункова палата не єдиний орган, що зобов'язаний стежити за належним використанням коштів та здійсненням інших фінансових операцій. Так, відповідно до ст.5 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», система фінансового моніторингу складається з первинного та державного рівнів. Суб'єктами первинного фінансового моніторингу є:

- 1) банки, страховики (перестраховики), страхові (перестрахові) брокери, кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи;
- 2) платіжні організації, учасники чи члени платіжних систем;
- 3) товарні та інші біржі, що проводять фінансові операції з товарами;
- 4) професійні учасники фондового ринку (ринку цінних паперів);
- 5) оператори поштового зв'язку, інші установи, які проводять фінансові операції з переказу коштів;
- 6) філії або представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які надають фінансові послуги на території України;
- 7) спеціально визначені суб'єкти первинного фінансового моніторингу:
 - а) суб'єкти підприємницької діяльності, які надають посередницькі послуги під час здійснення операцій з купівлі-продажу нерухомого майна;
 - б) суб'єкти господарювання, які здійснюють торгівлю за готівку дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням та виробами з них;
 - в) суб'єкти господарювання, які проводять лотереї та азартні ігри, у тому числі казино, електронне (віртуальне) казино;

г) нотаріуси, адвокати, адвокатські бюро та об'єднання, аудитори, аудиторські фірми, суб'єкти господарювання, що надають послуги з бухгалтерського обліку, суб'єкти господарювання, що надають юридичні послуги (крім осіб, що надають послуги в рамках трудових правовідносин);

8) інші юридичні особи, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але надають окремі фінансові послуги [4].

В Україні також діє відповідальність суб'єктів первинного фінансового моніторингу за неподання, несвоєчасне подання або подання недостовірної інформації спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу про операції, що підлягають первинному фінансовому моніторингу, передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним Кодексом України у вигляді накладення штрафу від 50 до 2 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (НМДГ) або обмеження волі на строк до 2 років, або позбавлення волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років.

Важливим та актуальним завданням зараз для України є створення нормативної бази для боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, оскільки у 2001 р. наша держава була внесена Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей у так званій «чорний» список країн, як таких що не співпрацюють у питаннях протидії легалізації злочинних доходів. Мабуть це спричинено тим, що в Україні неналежно сприймають проблему «брудних» грошей. Але з прийняттям, 28 листопада 2002 р. Верховною Радою закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» ситуація дещо змінилася. Як наслідок 16 січня 2003 р. Верховна Рада приймає закон «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України», відповідно до яких був змінений зміст диспозиції статей 198, 209 і 306 КК України. Також, кримінальне законодавство було доповнене ст. 209-1 (умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму).

Отже, економічна злочинність застосовує для незаконного збагачення широку сферу владних зловживань, таку як незаконну торгівлю наркотичними засобами, зброєю, людьми, шахрайство, нелегальні види комерційної діяльності, кіберзлочинність, корупцію та відмивання «брудних» грошей. Корупція тісно пов'язана з відмиванням грошей – процесом укриття джерела протиправно одержаних коштів. Саме корупція є одним із основних чинників, які підпирають отримання доходів злочинним шляхом, тобто вона є не тільки джерелом злочинних доходів, але і засобом їх відмивання. Це обмежує можливості контролю за певною господарською діяльністю на законодавчому рівні. Оскільки фінансові системи в усьому світі взаємопов'язані та взаємозалежні, проблема запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, не може бути вирішена без міжнародного співробітництва. Сили всіх держав повинні діяти спільно задля забезпечення стабільності фінансової системи, не допускати розвиток зловживань у сфері фінансів будь-якої держави та створити умови необхідні

для міжнародної співпраці, розроблення нових прогресивних методів по боротьбі з відмиванням «брудних» грошей та повного усунення цієї проблеми.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України. Прийнятий 5 квітня 2001р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001 – №25-26. – Ст. 131.
3. Закон України «Про Рахункову палату» (Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – №36. – ст. 360.
4. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – №50-51. – ст. 2057.
5. Росоляк О. Фінансовий моніторинг: історія розвитку та досвід запровадження в Україні / О. Росоляк // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – №1. – С. 30-32.